

OBSERVAȚII PRIVIND CÂTEVA FRAGMENTE CERAMICE DE TIP VEST-PODOLIAN DESCOPERITE ÎN CETĂȚILE GETICE DE LA STÂNCEȘTI

DE
ALEXANDRU BERZOVAN*

Abstract:

The present article brings into attention a number of previously unpublished pottery shards belonging to the Western Podolian culture that were discovered in the Iron Age Getian forts of Stâncești. Although, in very short numbers, their presence is important as they represent a good chronological indicator for the earliest phase of habitation from Stâncești dated between the 6th – 5th centuries BC.

Keywords: Iron Age; Pottery; Getae; Scythians; Western Podolian Group; Stâncești.

I. INTRODUCERE.

Între anii 1960-1970, un colectiv condus de către regretatul arheolog Adrian C. Florescu a efectuat săpături în cele două mari cetăți getice de la Stâncești. Valorificarea monografică a acestor descoperiri¹, survenită după mai bine de trei decenii de la încheierea cercetărilor, a fost făcută parțial. Așa se face că un număr însemnat de artefacte au rămas în continuare nepublicate în depozitele Complexului Muzeal Județean Botoșani.

Încercând să descifrăm cât mai mult din istoria acestor cetăți de primă importanță pentru cultura getică din arealul est-carpatic, am demarat, cu sprijinul muzeului botoșănean², o cercetare exhaustivă a întregului lot de materiale arheologice descoperite la Stâncești.

Prin prezenta comunicare, ne-am propus să aducem în discuție o serie de fragmente ceramice de factură vest-podoliană, descoperite cu ocazia săpăturilor efectuate de către soții Florescu și rămase până astăzi inedite.

II. MATERIALE.

Ceramica de tip vest-podolian apare într-o cantitate foarte redusă la Stâncești, cu totul ne semnificativă statistic în raport cu ceramica de tip local sau cu cea grecească. Pentru acest studiu am ales să ilustrăm trei fragmente mai bine păstrate a căror încadrare tipologică și culturală nu prezintă dubii.

1. Tip: vas de tip borcan; buză ușor invazată, cu capăt rotunjit; Tehnică: lucrat manual; ardere necontrolată; Dimensiuni: Ø gurii: cca. 21 cm; Ø median (estimat): cca. 24 cm; Gr. perete: 0,8-1 cm; Aspect: pastă de culoare brună (exterior), brun-cenușie (interior), miez cenușiu; ne-netezit, poros; ca incluziuni, nisip cu granulație mare în cantitate moderată; Ornamente: brâu alveolar sub buză, sub acesta fiind dispus un șir de împunsături (Pl. I.1).

* Academia Română, Institutul de Arheologie din Iași; berzovanalexandru@gmail.com.

¹ FLORESCU, FLORESCU 2005.

² Aducem mulțumiri domnului director, dr. Aurel Melniciuc, doamnei dr. Adela Kovács și domnului Daniel Ciucălău (Complexul Muzeal Județean Botoșani) pentru întreg sprijinul acordat ca și pentru permisiunea de a valorifica științific aceste materiale.

2. Tip: fragment (vas de tip borcan?), probabil din zona diametrului maxim; Tehnică: lucrat manual; ardere reducătoare; Dimensiuni: Gr. perete: 1 cm; Aspect: pastă de culoare brun-cafenie; ne-netezit, poros; ca incluziuni, nisip cu granulație mare în cantitate moderată; Ornamente: brâu alveolar sub buză, sub acesta fiind dispus un șir de împunsături (Pl. I.2).
3. Tip: fragment (vas de tip borcan ?); Tehnică: lucrat manual; ardere necontrolată; Dimensiuni: Gr. perete: 1 cm; Aspect: pastă de culoare brună (exterior), brun-cenușie (interior), miez cenușiu; ne-netezit, poros; ca incluziuni, nisip cu granulație mare în cantitate moderată; Ornamente: brâu alveolar sub buză, sub acesta fiind dispus un șir de orificii, dintre care doar unul se păstrează mai bine (Pl. I.3).

Din nefericire, despre contextul de descoperire al pieselor nu avem prea multe informații. Doar despre cel de-al doilea fragment putem presupune, pe baza marcajului, că ar fi apărut cu ocazia săpăturilor din anul 1960, în cadrul S II, M5/10, la o adâncime cuprinse între 0,15 – 0,30 m.

III. DISCUȚII.

Deși în număr foarte redus, aceste fragmente ceramice prezintă totuși o importanță deosebită. Ele se constituie într-un indicator foarte util pentru definirea cronologică a primei faze de existență a cetăților de la Stâncești (sec. VI-V a.Chr.)³.

Fragmente ceramice de tip vest podolian similare celor de aici, apar sporadic și în alte stațiuni din arealul est-carpatic: la Cucorâni (jud. Botoșani)⁴, Lozna – *Hlibicioc* (jud. Botoșani)⁵, Lozna – *Dealul Morii* (jud. Botoșani)⁶, Mitoc – *La Izvor* (jud. Botoșani)⁷, Trinca – *Izvorul lui Luca* (Rep. Moldova)⁸, în necropolele de la Bârsești (jud. Vrancea)⁹ și Trinca – *Drumul Feteștilor* (Rep. Moldova)¹⁰, ca de altfel și la Dunărea de Jos, la Orlovka (Ucraina) sau Celic Dere (jud. Tulcea)¹¹ (Pl. II). Ele indică contacte între comunitățile nord-tracice și scitice și populațiile din silvostepa Ucrainei de astăzi, aflate și ele sub influența sau stăpânirea temuților călăreți ai stepii.

Pentru zona de nord a Podișului Moldovei se observă și în veacurile următoare (IV-III a.Chr.) la nivelul ceramicii, o anumită perpetuare a acestor contacte. În acest sens remarcăm prezența unor vase de tip „scitic”, ce au fost utilizate ca urne în cadrul necropolelor de incinerare de la Strahotin (jud. Botoșani)¹² și Bosanci (jud. Suceava)¹³ (Pl. III). Insistăm asupra acestor aspecte întrucât spre deosebire de celelalte elemente de factură „scitică” atestate în zonă (piese de harnașament, piese de echipament miliar, podoabe etc.) și care după cum bine se știe au cunoscut o largă circulație în epocă, prezența acestei ceramici, rudimentară și în raport cu olăria getică, comportă, desigur, cu totul alte semnificații.

Rămâne ca viitoare cercetări, realizate fie pe teren, fie în depozitele muzeale, să ne aducă mai multe informații despre relațiile întreținute de-a lungul timpului de populația locală din zona de nord a Podișului Moldovei cu celelalte grupuri învecinate.

³ FLORESCU, FLORESCU 2005: 22-24; MĂNDESCU 2010: 72.

⁴ TEODOR 1975: Fig. 25-26; БРУЯКО 2005: 151, Fig. 34.b.

⁵ TEODOR, ȘADURSCHI 1981: Fig. 12.2, atribuit de autori perioadei hallstattiene.

⁶ TEODOR, ȘADURSCHI 1981: Fig. 11.7-8.

⁷ Inedit, descoperire efectuată în anul 2018 de către colectivul șantierului Mitoc – *Malul Galben* (V. Chirica, C. Cordoș, A. Berzovan). În punctul *La Izvor* mai fuseseră semnalate urme hallstattiene târzii, însă fără o încadrare culturală precisă (ȘOVAN 2016: 314).

⁸ LEVIȚCHI 2010: Fig. 7.

⁹ БРУЯКО 2005: 151.

¹⁰ LEVIȚCHI 2006: Fig. 13.9.

¹¹ БРУЯКО 2005: 151.

¹² ȘADURSCHI 1983.

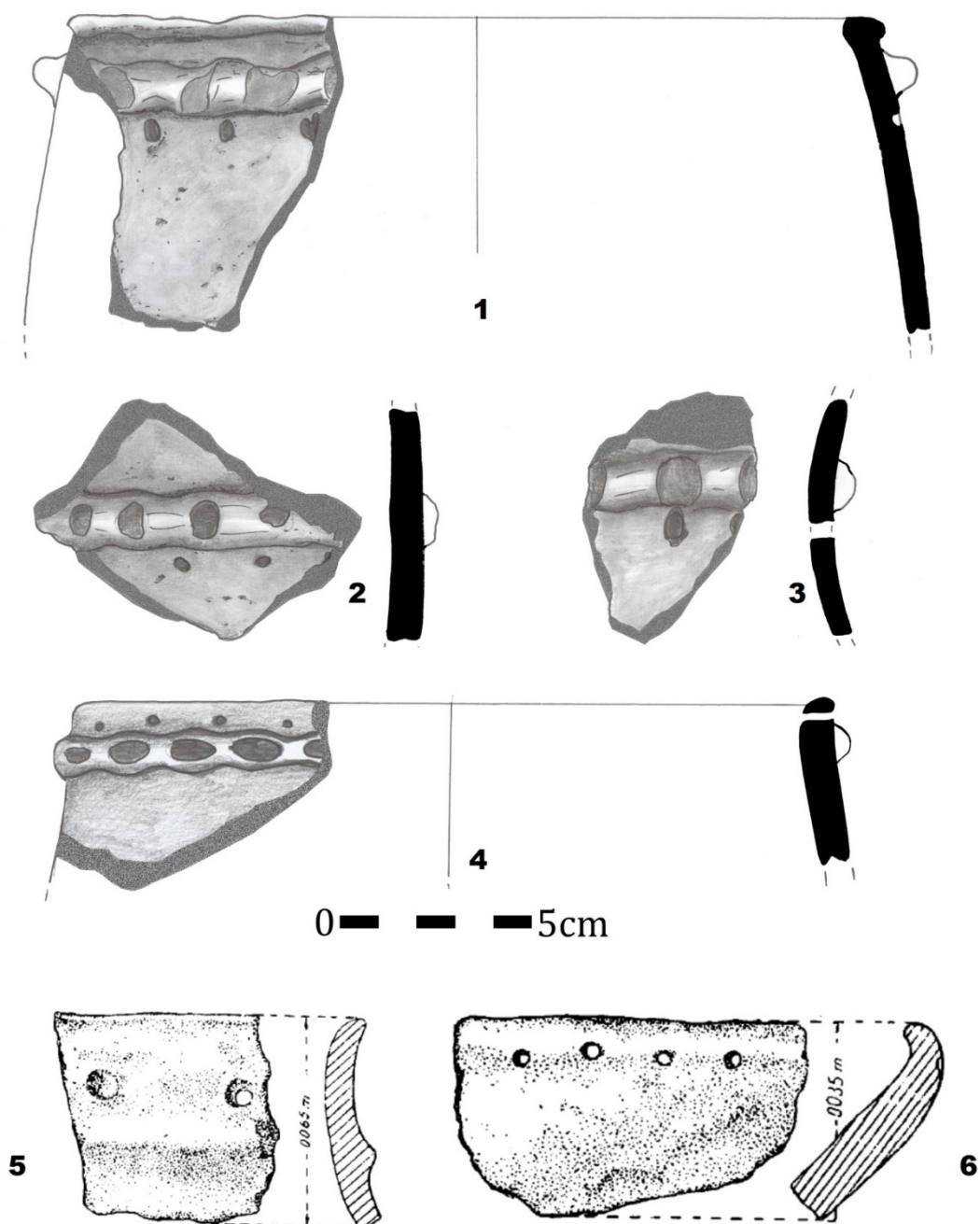
¹³ IGNAT 1973; MOSCALU 1983: 55; ANDRONIC 2008: 217.

BIBLIOGRAFIE

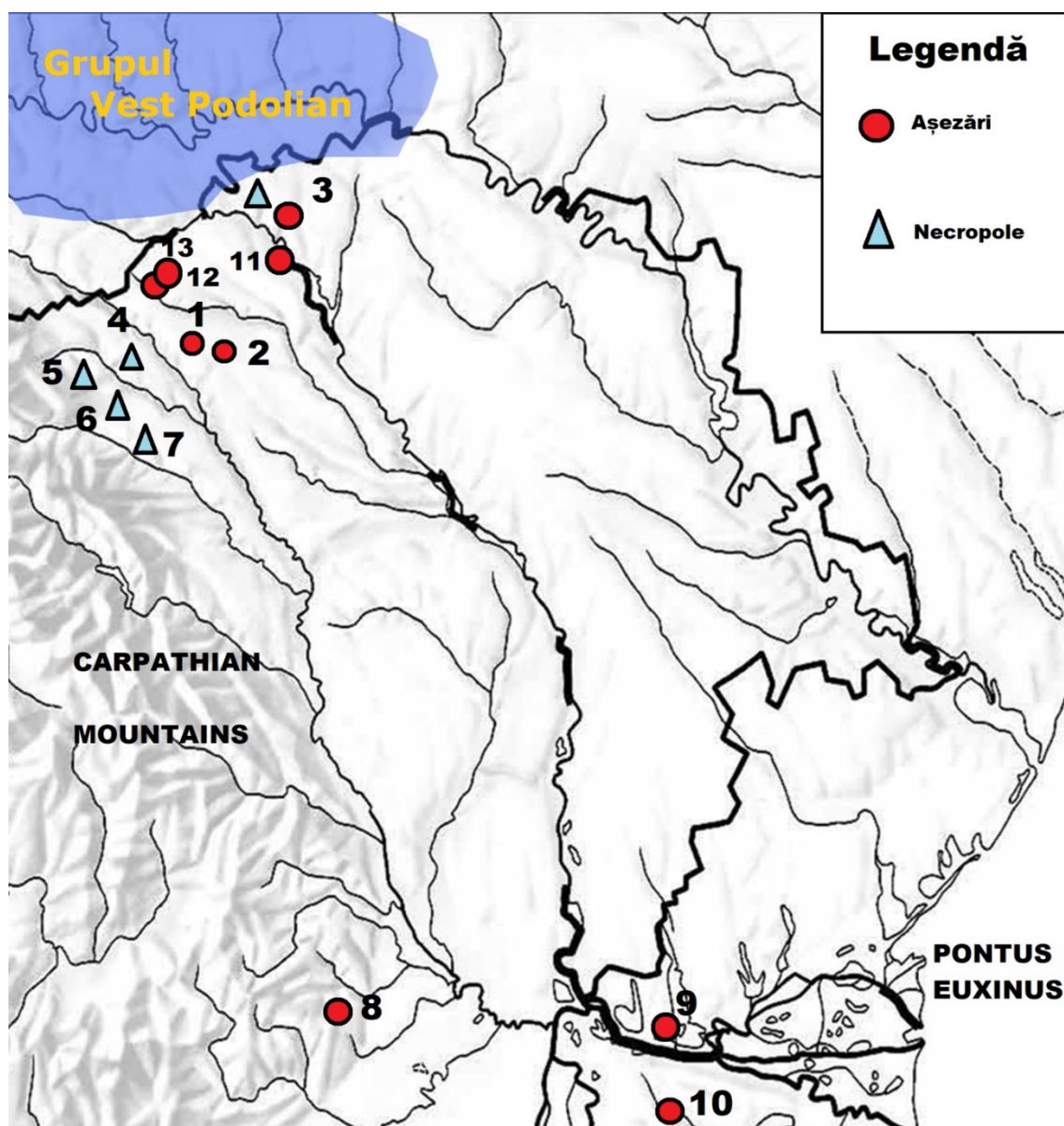
- ANDRONIC 2008 Andronic, M., *Istoria Bucovinei. De la începuturi până la epoca cuceririi romane a Daciei*, Ed. Istros, Suceava, 2008.
- БРУЯКО 2005 Бруяко, И., *Ранние кочевники в европе*, Кишинев.
- FLORESCU, FLORESCU 2005 Florescu, A., Florescu, M., *Cetățile traco-getice din secolele VII-III a.Chr. de la Stâncești (jud. Botoșani)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște.
- IGNAT 1973 Ignat, M., *Descoperirile din Latene-ul timpuriu de la Bosanci (jud. Suceava)*, in: SCIV, XXIV, 3, 533-537.
- LEVIȚCHI 2010 Levițchi, O., *Complexe hallstattiene târzii cu ceramică lucrată la roată din așezarea Trinca „Izvorul lui Luca”*, in: ArhMold, XXXIII, 69-114.
- LEVIȚCHI 2006 Levițchi, O., *Necropola tumulară hallstatiiană târzie Trinca – „Drumul Feteștilor”*, Ed. Trinitas, Iași.
- MĂNDESCU 2010 Măndescu, D., *Cronologia perioadei timpurii a celei de-a doua epoci a fierului (sec. V-III a.Chr.) între Carpați, Nistru și Balcani*, Ed. Istros, Brăila.
- MOSCALU 1983 Moscalu, E. *Ceramica traco-getică*, Muzeul Național de Istorie, București.
- ȘADURSCHI 1992 Șadurschi, P., *Necropola getică de la Strahotin-Dângeni, jud. Botoșani*, in: MCA, XVII, 1992, 173-185.
- ȘOVAN 2016 Șovan, O. L., *Repertoriul arheologic al județului Botoșani. Ediția a II-a*, Muzeul Județean Botoșani, Botoșani.
- TEODOR 1975 Teodor, S., *Săpăturile arheologice de la Cucurăni*, in: ArhMold, VIII, 1975, 121-201.
- TEODOR, ȘADURSCHI 1981 Teodor, S., Șadurschi, S., *Descoperirile din prima epocă a fierului de la Lozna - Dealul Morii*, in: Hierasus, IV, 1981, 11-44.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I. Stâncești. Pottery of Western Podolian Type (1-3). 1-3. Stâncești; 4. Mitoc – *La Izvor*; 5. Lozna – Dealul Morii; 6. Lozna – *Hlibicioc*.
- Pl. II. West Podolian Elements between the Carpathians and Dniestr (adapted after Бруяко 2005): 1. Stâncești; 2. Cucurăni; 3. Trinca – *Dealul Feteștilor* and *Izvorul lui Luca*; 4. Satu Mare; 5. Vicovu de Sus; 6. Volovăț; 7. Cajvana; 8. Bârsești; 9. Orlovka; 10. Celic Dere; 11. Mitoc – *La Izvor*; 12. Lozna – *Dealul Morii*; 13. Lozna – *Hlibicioc*.
- Pl. III. 1-3. „Scythian” vessels in the incineration necropolis of Strahotin, Dângeni commune (1-3).

Pl. I. Fragmente ceramice de tip vest-podolian. 1-3. Stăncești; 4. Mitoc – *La Izvor*; 5. Lozna – Dealul Morii; 6. Lozna – *Hlibicioc*.

Pl. II. Elemente vest-podoliene în spațiul carpato-nistrean (adaptat după БРУЯКО 2005): 1. Stâncești; 2. Cucorâni; 3. Trinca - Dealul Feteștilor și Izvorul lui Luca; 4. Satu Mare; 5. Vicovu de Sus; 6. Volovăț; 7. Cajvana; 8. Bârsești; 9. Orlovka; 10. Celic Dere; 11. Mitoc - La Izvor; 12. Lozna - Dealul Morii; 13. Lozna - Hlibicioc.

Pl. III. Vase de tip „scitic” din cadrul necropolei de incinerare de la Strahotin, comuna Dăngeni (1-3).